

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Zasady oceniania rozwiązań zadań
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Wiedza o społeczeństwie
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Formy arkusza:</i>	EWOP-R0-100-2105; EWOP-R0-200-2105; EWOP-R0-300-2105; EWOP-R0-400-2105; EWOP-R0-700-2105; EWOP-R0-Q00-2105.
<i>Termin egzaminu:</i>	11 maja 2021 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	21 czerwca 2021 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	2. Socjalizacja i kontrola społeczna. Zdający: 2) opisuje przejawy kontroli społecznej w życiu codziennym. 3. Grupa społeczna. Zdający: 3) wyjaśnia znaczenie grup odniesienia pozytywnego i negatywnego w procesie socjalizacji.

Zasady oceniania

1 pkt – podanie dwóch poprawnych skutków.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Skutek pozytywny – Taka postawa ułatwia jednostce funkcjonowanie w grupie i przeciwdziała odrzuceniu społecznemu, a jednocześnie prowadzi do spójności grupy i zmniejszenia negatywnych konfliktów wewnątrzgrupowych.

Skutek negatywny – Taka postawa może prowadzić do bezkrytycznego ulegania modzie, reklamie, opiniom formułowanym przez środki masowego przekazu, a także do deindywidualizacji i braku sprzeciwu jednostki wobec nieodpowiednich, niewłaściwych moralnie norm.

Zadanie 2. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	1. Życie zbiorowe i jego reguły. Zdający: 3) wyjaśnia, co to jest anomia, omawia jej przyczyny i skutki.
--	---

Zasady oceniania

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A.

Zadanie 3. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	13. Opinia publiczna. Zdający: 3) odczytuje i interpretuje tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej.
--	---

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości trzech zdań.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. F
2. F
3. P

Zadanie 4. (0–2)**4.1.**

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	6. Naród, ojczyzna i mniejszości narodowe. Zdający: 4) charakteryzuje mniejszości narodowe, etniczne i grupy imigrantów żyjące w Polsce (liczebność, historia, kultura, religia itp.) [...].
--	---

Zasady oceniania

- 1 pkt – podanie poprawnej nazwy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Karaimi / (mniejszość) karaimska

4.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	6. Naród, ojczyzna i mniejszości narodowe. Zdający: 4) charakteryzuje mniejszości narodowe, etniczne [...]; wymienia prawa, które im przysługują.
---	--

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne wyjaśnienie różnicy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Typ 1.: Różnica jest związana z kwestią istnienia państwa narodowego, w którym naród tożsamy z daną mniejszością w Polsce stanowi naród tytularny – jeśli takie państwo istnieje, mamy do czynienia z mniejszością narodową, jeśli nie – z mniejszością etniczną.

Typ 2.: Tylko mniejszość narodowa – w odróżnieniu od etnicznej – dysponuje prawem politycznym polegającym na ułatwieniu w uzyskaniu reprezentacji sejmowej. Komitet wyborczy zarejestrowany przez organizację takiej mniejszości jest zwolniony z konieczności przekroczenia progu wyborczego w skali kraju, aby wziąć udział w podziale mandatów w okręgach w wyborach do Sejmu RP.

Zadanie 5. (0–2)**5.1.**

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	4. Struktura społeczna. Zdający: 3) podaje przykłady i wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej.
--	--

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i podanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – Tak.

Uzasadnienie – Ludzie z tzw. nizin społecznych zmieniali swój dochód w zależności od ilorazu inteligencji – ci mało inteligentni podnieśli swoje zarobki średnio o 67 złotych, a ci najbardziej inteligentni – o 650 złotych.

5.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	4. Struktura społeczna. Zdający: 1) opisuje strukturę klasowo-warstwową polskiego społeczeństwa [...]; 3) podaje przykłady i wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej; 5) charakteryzuje wybrane problemy życia społecznego w Polsce [...].
--	---

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnego argumentu i kontrargumentu.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Argument –

Typ 1.: Część robotników zasilila kategorię bezrobotnych.

Typ 2.: Część zwolnionych z pracy przeszła na wcześniejszą emeryturę.

Kontrargument –

Typ 1.: Transformacja utrwaliła strukturę społeczną późnego PRL.

Typ 2.: Pozycja społeczna byłej nomenklatury dalej jest wysoka, jej przedstawiciele mieli największe szanse zostać menadżerami lub przedsiębiorcami.

Typ 3.: Pozycja społeczna inteligencji dalej jest względnie wysoka, jej przedstawiciele zostali na ogół menadżerami lub ekspertami.

Typ 4.: Część robotników zachowała swą pozycję społeczną.

Zadanie 6. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 5) przedstawia zasady zakładania i funkcjonowania stowarzyszeń [...] w Polsce. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) [...] interpretuje proste przepisy prawne.
---	---

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne porównanie w dwóch kategoriach.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Zakładanie stowarzyszeń – Małoletni nie mogą tworzyć stowarzyszeń, a mogą je założyć jedynie osoby pełnoletnie.

Członkostwo w stowarzyszeniach –

Typ 1.: Członkami stowarzyszenia mogą być zarówno osoby pełnoletnie, jak i małoletnie.

Typ 2.: Osoby od 16 do 18 roku mogą być – podobnie jak pełnoletni – członkami zarządu stowarzyszenia, ale nie mogą w nim stanowić większości.

Zadanie 7. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 6) wyjaśnia, czym jest referendum [...]. 19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, Wielkiej Brytanii [...]. (III etap) 20. Integracja europejska. Zdający: 4) wskazuje na mapie członków Unii Europejskiej i uzasadnia swoją opinię na temat jej dalszej integracji [...].
--	--

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i podanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie –

Typ 1.: Zdjęcie przedstawia referendum w sprawie niepodległości Szkocji, natomiast tekst dotyczy referendum w sprawie wyjścia Wielkiej Brytanii z UE, tzw. Brexitu.

Typ 2.: Zdjęcie przedstawia referendum w sprawie niepodległości Szkocji, a tekst – nie.

Typ 3.: Tekst dotyczy referendum w sprawie wyjścia Wielkiej Brytanii z UE, a zdjęcie – nie.

Typ 4.: Referendum, którego dotyczy tekst odbyło się w 2016 roku, a referendum, którego dotyczy zdjęcie – wcześniej.

Zadanie 8. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 1) wymienia podmioty społeczeństwa obywatelskiego. (III etap) 5. Udział obywateli w życiu publicznym. Zdający: 1) przedstawia główne podmioty życia publicznego (obywatele, zrzeszenia obywatelskie, [...] instytucje publiczne [...]) [...]. (III etap) 16. Samorządy i ich znaczenie. Zdający: 1) uzasadnia potrzebę samorządności w państwie demokratycznym i podaje przykłady działania samorządów zawodowych [...].
--	--

Zasady oceniania

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

D.

Zadanie 9. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	2. Socjalizacja i kontrola społeczna. Zdający: 3) wyjaśnia na przykładach, w jaki sposób dochodzi do stygmatyzacji społecznej i jakie mogą być jej skutki. 4. Struktura społeczna. Zdający: 4) opisuje mechanizm i skutki społecznego wykluczenia [...].
--	---

Zasady oceniania

- 1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A.

Zadanie 10. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	18. Instytucja państwa. Zdający: 3) opisuje najważniejsze teorie genezy państwa (Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska).
--	--

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne przyporządkowanie trzech nazw.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. umowy społecznej
2. arystotelesowska
3. marksistowska

Zadanie 11. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	22. Współczesna demokracja w Polsce i na świecie – problemy i zagrożenia. Zdający: 3) wyjaśnia, dlaczego tak wielu obywateli nie uczestniczy w życiu politycznym [...]. 36. Prawa człowieka. Zdający: 4) rozważa, odwołując się do historycznych [...] przykładów, dlaczego dochodzi do łamania praw człowieka na wielką skalę przez reżimy autorytarne. (III etap) 10. Państwo i władza demokratyczna. Zdający: 2) wskazuje różnice w sytuacji obywatela w ustroju demokratycznym, autorytarnym i totalitarnym.
--	---

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne sformułowanie wniosku dotyczącego wartości obu wskaźników z wykresu (lub ich zmian) oraz poprawnie określenie nazwy min. jednego typu reżimu.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

PRL była państwem niedemokratycznym, w którym nie spełniano m.in. kryteriów przejrzystych i konkurencyjnych wyborów (stąd niski indeks demokracji wyborczej), za to dane oficjalne dotyczące frekwencji wyborczej były wysokie. Z kolei w państwie demokratycznym, jakim stała się Polska, te wskaźniki są inne – indeks demokracji znacząco wzrósł, a dane o frekwencji się zmniejszyły.

Zadanie 12. (0–4)**12.1.**

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	17. Systemy partyjne. Zdający: 4) opisuje podstawowe zasady ordynacji większościowej i proporcjonalnej w powiązaniu z systemem dwupartyjnym i wielopartyjnym.
--	--

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnej nazwy.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawne odpowiedzi

Typ 1.: system większościowy / ordynacja większościowa

Typ 2.: system większości względnej

Typ 3.: system jednomandatowych okręgów wyborczych

12.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji. 17. Systemy partyjne. Zdający: 4) opisuje podstawowe zasady ordynacji większościowej i proporcjonalnej w powiązaniu z systemem dwupartyjnym i wielopartyjnym; 6) analizuje argumenty na rzecz ordynacji większościowej i proporcjonalnej.
--	---

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnej zalety i wady.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Zaleta – Ten system ułatwia uzyskanie przez zwycięską formację większości, a tym samym zapewnia stabilne rządy, przy tym jest systemem o silnej personalizacji wyboru – wiadomo, kto reprezentuje dany okręg wyborczy.

Wada – Ten system sprzyja znacznym deformacjom wyborczym, np. może prowadzić do sytuacji, w której ugrupowanie z nie najwyższym wynikiem otrzyma większość mandatów oraz pozbawia większość partii trzecich reprezentacji politycznej odzwierciedlającej ich poparcie społeczne.

12.3.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji. 17. Systemy partyjne. Zdający: 4) opisuje podstawowe zasady ordynacji większościowej i proporcjonalnej w powiązaniu z systemem dwupartyjnym i wielopartyjnym. 25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 2) wyjaśnia różnice między ordynacjami wyborów parlamentarnych i prezydenckich w Polsce.
---	---

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i podanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie – Na mapie ukazano rezultaty PiS w wyborach do Sejmu RP, które przeprowadza się w systemie proporcjonalnym.

12.4.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji. (III etap) 12. System wyborczy i partyjny. Zdający: 1) wymienia partie polityczne obecne w Sejmie; wskazuje te, które należą do koalicji rządzącej, i te, które pozostają w opozycji. (II etap). Ojczyzna. Zdający: 2) wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski.
--	--

Zasady oceniania

- 1 pkt – sformułowanie dwóch poprawnych wniosków, w których elektorat został określony poprzez zastosowanie nazwy partii lub odniesienia do typu partii bądź orientacji politycznej tego elektoratu.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Typ 1.: Wysokie poparcie dla PiS występuje w województwach południowo-wschodnich i wschodnich: podkarpackim, lubelskim, małopolskim, podlaskim.

Typ 2.: Niskie, w porównaniu z wynikami ogólnokrajowymi, poparcie dla PiS występuje na tzw. Ziemiach Odzyskanych oraz w byłym zaborze pruskim, tj. w województwach: opolskim, lubuskim, zachodniopomorskim, pomorskim, kujawsko-pomorskim, warmińsko-mazurskim oraz w większości okręgów województwa wielkopolskiego.

Typ 3.: Poparcie dla PiS było w województwach mazowieckim i łódzkim niższe w wielkich miastach (Warszawa, Łódź) niż na pozostałych obszarach tych województw.

Zadanie 13. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	16. Polityka, ideologie, doktryny i programy polityczne. Zdający: 5) charakteryzuje najważniejsze współczesne doktryny polityczne (chrześcijańska demokracja, konserwatyzm, liberalizm, nacjonalizm, socjaldemokracja, socjalizm).
--	---

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne przyporządkowanie dwóch nazw.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. liberalizm
2. katolicka nauka społeczna

Zadanie 14. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych [...]; 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne [...] Szwajcarii, Włoch [...].
--	---

14.1.**Zasady oceniania**

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

C.

14.2.**Zasady oceniania**

1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości trzech zdań.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. F
2. P
3. F

Zadanie 15. (0–4)

15.1.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) określa główne kompetencje prezydenta w relacjach z parlamentem, rządem, władzą sądowniczą, a także sposób sprawowania władzy w zakresie bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) [...] interpretuje proste przepisy prawne.
---	---

Zasady oceniania

- 2 pkt – sformułowanie dwóch poprawnych argumentów.
- 1 pkt – sformułowanie jednego poprawnego argumentu.
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Typ 1.: Art. 18.3: Obecnie tzw. weto zawieszające Prezydenta RP Sejm może odrzucić mniejszą większością – 3/5.

Typ 2.: Art. 32.1.: Obecnie Prezydent RP nie sprawuje ogólnego kierownictwa w polityce zagranicznej, a współdziała w tej dziedzinie z Prezesem Rady Ministrów i właściwym ministrem / a kierownictwo sprawuje Rada Ministrów.

Typ 3.: Art. 38.2.: Obecnie Prezydent RP nie może przewodniczyć Radzie Ministrów, a może zwołać Radę Gabinetową (organ obradujący pod jego przewodnictwem, który nie ma uprawnień Rady Ministrów).

15.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 3) charakteryzuje główne fazy kształtowania się systemu demokratycznego. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa [...] (III etap) 11. Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna. Zdający: 1) wyjaśnia, co to znaczy, że konstytucja jest najwyższym aktem prawnym w Rzeczypospolitej Polskiej.
---	---

Zasady oceniania

- 1 pkt – podanie poprawnego roku.
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1997

15.3.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 3) charakteryzuje główne fazy kształtowania się systemu demokratycznego. (III etap) 10. Państwo i władza demokratyczna. Zdający: 4) wskazuje najważniejsze tradycje demokracji (antyczna, europejska, amerykańska, polska).
--	--

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie określenia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Typ 1.: Ze względu na to, że jego materia nie obejmuje wszystkich typowych kwestii konstytucyjnych – np. praw człowieka, władzy sądowniczej.

Typ 2.: Obowiązuje on tymczasowo – do przyjęcia konstytucji pełnej.

Zadanie 16. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	20. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 1) wymienia i ilustruje przykładami funkcje władzy ustawodawczej. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) [...] interpretuje proste przepisy prawne.
---	---

Zasady oceniania

1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź115.1. – kontrolna199.1. – kreacyjna**Zadanie 17. (0–1)**

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	28. Samorząd terytorialny w Polsce. Zdający: 1) omawia formy demokracji przedstawicielskiej i bezpośredniej w samorządach terytorialnych [...]. (III etap) 17. Gmina jako wspólnota mieszkańców. Zdający: 2) przedstawia sposób wybierania i działania władz gminy, w tym podejmowania decyzji w sprawie budżetu.
---	--

Zasady oceniania

1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. wójt
2. rada gminy

Zadanie 18. (0–2)

18.1.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	29. Prawo. Zdający: 2) rozpoznaje rodzaje prawa ([...] cywilne, karne, administracyjne). 30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) wskazuje gałęzie prawa i kodeksy, w których szukać należy odpowiednich przepisów. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 4) [...] wskazuje, w jakim kodeksie można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy.
---	---

Zasady oceniania

- 1 pkt – podanie poprawnej nazwy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Kodeks cywilny

18.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	32. Prawo cywilne i rodzinne. Zdający: 2) stosuje w analizie przypadku podstawowe pojęcia i zasady prawa cywilnego (osoba fizyczna, osoba prawna, zdolność prawna a zdolność do czynności prawnych, odpowiedzialność cywilna). 35. Obywatel wobec prawa. Zdający: 1) odnajduje w odpowiednim akcie prawnym przepis dotyczący wybranego kazusu prawnego i interpretuje go.
---	--

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch zdań i podanie dwóch poprawnych uzasadnień.
1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch zdań i podanie jednego poprawnego uzasadnienia lub poprawne ocenienie prawdziwości jednego zdania i podanie jego poprawnego uzasadnienia lub poprawne ocenienie prawdziwości jednego zdania i podanie dwóch poprawnych uzasadnień.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

1. Rozstrzygnięcie – P

Uzasadnienie – Do dziedziczenia wystarczy zdolność prawna, a każdy (w tym i Adam) ma ją od urodzenia zgodnie z art. 8.

2. Rozstrzygnięcie – P

Uzasadnienie – Mimo że Anna nie ma zdolności do czynności prawnych, to opisana czynność jest zgodna z art. 14 § 2, a zatem jest ważna.

Zadanie 19. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	34. Prawo administracyjne. Zdający: 1) odróżnia akty administracyjne od innego rodzaju dokumentów [...]. 35. Obywatel wobec prawa. Zdający: 2) wskazuje, do jakich instytucji i osób można się zwrócić o pomoc prawną w konkretnych sytuacjach.
---	--

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i zaznaczenie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie – A.

Zadanie 20. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	27. Organy kontroli państwowej, ochrony prawa i zaufania publicznego. Zdający: 2) przedstawia uprawnienia i sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich. 31. Sądy i Trybunały. Zdający: 3) przedstawia strukturę sądownictwa w Polsce i wyjaśnia, jaką rolę odgrywają w niej Sąd Najwyższy [...].
---	--

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnej nazwy.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Sąd Najwyższy

Zadanie 21. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	33. Prawo karne. Zdający: 3) przedstawia [...] prawa przysługujące ofierze, oskarżonemu i świadkowi. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 6) przedstawia uczestników i przebieg procesu sądowego: cywilnego i karnego [...]. (III etap) 15. Władza sądownicza. Zdający: 1) przedstawia organy władzy sądowniczej, zasady, wedle których działają sądy (niezawisłość, dwuinstancyjność) i przykłady spraw, którymi się zajmują.
--	---

Zasady oceniania

2 pkt – podanie trzech poprawnych nazw.

1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. Sądu Rejonowego
2. Wniosek
3. Kodeksu karnego

Zadanie 22. (0–2)

22.1.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (III etap) VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej	(III etap) 27. Gospodarka w skali państwa. Zdający: 3) przedstawia główne rodzaje podatków w Polsce (PIT, VAT, CIT) [...]. (III etap) 28. Przedsiębiorstwo i działalność gospodarcza. Zdający: 1) wyjaśnia, na czym polega prowadzenie indywidualnej działalności gospodarczej.
--	--

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne wyjaśnienie sytuacji.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Stawka nie jest progresywna, jeśli podatnik prowadzi działalność gospodarczą, opłacając podatek liniowy.

22.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. (III etap) VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej.	(IV etap z.p.) 4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Zdający: 3) wyjaśnia, jakie możliwości zarabiania mają młodzi ludzie, jakie umowy mogą zawierać i jakie są zasady opodatkowania ich dochodów. (III etap) 24. Gospodarka rynkowa. Zdający: 1) przedstawia podmioty gospodarcze (gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa, państwo) i związki między nimi. (III etap) 28. Przedsiębiorstwo i działalność gospodarcza. Zdający: 2) przedstawia główne prawa i obowiązki pracownika; wyjaśnia, czemu służą ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.
---	--

Zasady oceniania

- 1 pkt – podanie poprawnego argumentu i kontrargumentu.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Argument – Podatnicy ci osiągają większy dochód, płacąc niższe podatki oraz niższe składki ZUS niż etatowcy.

Kontrargument –

Typ 1.: Podatnicy ci nie mają zabezpieczeń i możliwości związanych z umową o pracę, m.in. płatnego urlopu wypoczynkowego a ich świadczenia związane z ubezpieczeniem chorobowym są słabsze niż etatowców.

Typ 2.: Emerytury takich podatników wypłacane przez ZUS będą niższe niż w sytuacji, gdyby byli etatowcami.

Zadanie 23. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	36. Prawa człowieka. Zdający: 3) rozróżnia prawa i wolności osobiste, polityczne oraz ekonomiczne, społeczne i kulturalne [...]. 37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Zdający: 1) przedstawia prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej [...].
--	---

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne przyporządkowanie trzech numerów.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

prawa i wolności ekonomiczne i socjalne – art. 68.2.

prawa i wolności polityczne – art. 60.

prawa i wolności osobiste – art. 40.

Zadanie 24. (0–2)**24.1.**

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	34. Prawo administracyjne. Zdający: 3) wyjaśnia, jak odwołać się od decyzji i postanowień organów administracyjnych (odwołanie, zażalenie, skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego, skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego). 35. Obywatel wobec prawa. Zdający: 1) odnajduje w odpowiednim akcie prawnym przepis dotyczący wybranego kazusu prawnego i interpretuje go. (IV etap z.p.) 6. Ochrona praw i wolności. Zdający: 1) przedstawia główne środki ochrony praw i wolności w Polsce.
---	---

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i podanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie – Artykuł 35.1. Konwencji mówi, że trybunał może rozpatrywać sprawę dopiero po wyczerpaniu wszystkich środków odwoławczych, przewidzianych prawem wewnętrznym, a Jan Jacki nie wykorzystał dwuinstancyjności postępowania przed sądami administracyjnymi – nie wniósł sprawy do NSA.

24.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	38. Światowy i europejski system ochrony praw człowieka. Zdający: 3) charakteryzuje systemy ochrony praw człowieka w ramach Rady Europy [...]. 43. Integracja europejska. Zdający: 4) przedstawia cele, genezę i zasady działania Rady Europy; ocenia jej rolę we współczesnej Europie. (IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający: 3) podaje najważniejsze postanowienia [...] Europejskiej Konwencji Praw Człowieka [...]. (IV etap z.p.) 6. Ochrona praw i wolności. Zdający: 3) uzasadnia znaczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.
---	---

Zasady oceniania

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A.

Zadanie 25. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 3) charakteryzuje krótko działanie następujących organizacji: [...] IMF (Międzynarodowy Fundusz Walutowy), IBRD (Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju) [...].
---	--

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnej nazwy.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawne odpowiedzi

Typ 1.: Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju

Typ 2.: Bank Światowy

Zadanie 26. (0–2)**26.1.**

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 2) opisuje cele i metody działania ONZ oraz kompetencje jej organów (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa [...]). 44. Europa wśród światowych mocarstw. Zdający: 2) przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw i mocarstw regionalnych dla ładu światowego.
---	--

Zasady oceniania

1 pkt – podanie trzech poprawnych nazw.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Chińska Republika Ludowa / Chiny / ChRL

Republika Francuska / Francja

Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej / Wielka Brytania / Zjednoczone Królestwo / UK

26.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	44. Europa wśród światowych mocarstw. Zdający: 1) rozróżnia typy ładów światowych (jedno-, dwu- i wielobiegunowy), odwołując się do historii XX i XXI w.
---	---

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnej nazwy i poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedźNazwa –Typ 1.: Ład dwubiegunowy / Ład bipolarny / Ład dwumocarstwowyTyp 2.: Ład jałtański / Ład zimnowojennyTyp 3.: Ład dwublokowyUzasadnienie – W okresie 10 lat tego ładu (1976–1985) mieliśmy najwięcej wet – ponad czterokrotnie więcej niż w dziesięcioleciu ładu postzimnowojennego.

Zadanie 27. (0–3)

27.1.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 1) charakteryzuje przemiany, jakie nastąpiły w Europie [...] po upadku komunizmu; 4) wyjaśnia, jak powstało NATO, jakie są jego cele [...]. (III etap) 20. Integracja europejska. Zdający: 4) wskazuje na mapie członków Unii Europejskiej [...].
---	---

Zasady oceniania

2 pkt – podanie trzech poprawnych nazw państw i odpowiadających im numerów.

1 pkt – podanie trzech poprawnych nazw państw lub podanie dwóch poprawnych nazw państw i odpowiadających im numerów.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A. Czarnogóra, 5

B. Republika Słowenii / Słowenia, 1

C. Republika Chorwacji / Chorwacja, 2

27.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 1) charakteryzuje przemiany, jakie nastąpiły w Europie [...] po upadku komunizmu. (III etap) 22. Współpraca i konflikty międzynarodowe. Zdający: 1) wskazuje na mapie miejsca najpoważniejszych konfliktów międzynarodowych; omawia przebieg i próby rozwiązania jednego z nich.
---	---

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnego roku i poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Rok – 2008

Uzasadnienie – Na mapie zostało zaznaczone Kosowo.

Zadanie 28. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	43. Integracja europejska. Zdający: 2) charakteryzuje sposób powoływania, działania i najważniejsze kompetencje instytucji Unii Europejskiej (Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Komisja Europejska, Rada Europejska, Trybunał Sprawiedliwości, Europejski Trybunał Obrachunkowy, Europejski Bank Centralny); 3) wyjaśnia, jak tworzone jest prawo unijne [...].
---	---

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne przyporządkowanie trzech nazw.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. Komisja
2. Parlament i Rada / Rada i Parlament

Zadanie 29. (0–3)**29.1.**

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający: 5) wskazuje i wyjaśnia przyczyny konfliktów zbrojnych we współczesnym świecie; 8) przedstawia inicjatywy na rzecz pokoju, demokracji i praw człowieka (w tym działania laureatów Pokojowej Nagrody Nobla). (III etap) 22. Współpraca i konflikty międzynarodowe. Zdający: 1) wskazuje na mapie miejsca najpoważniejszych konfliktów międzynarodowych; omawia przebieg i próby rozwiązania jednego z nich.
---	--

Zasady oceniania

2 pkt – podanie trzech poprawnych nazw i poprawnego numeru.

1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

- A. Państwie Izrael / Izraelu
- B. 1
- C. Autonomii Palestyńskiej / Palestyńskich Władz Narodowych
- D. (Pokojową) Nagrodę Nobla

29.2.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający: 2) charakteryzuje na przykładach najczęściej stosowane metody rozwiązywania sporów między państwami. (III etap) 1. Podstawowe umiejętności życia w grupie. Zdający: 3) przedstawia [...] podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie i między grupami.
---	---

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i podanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie – Były to negocjacje, obie strony rozmawiały ze sobą i doszły do porozumienia, natomiast rolą trzeciej strony były mediacje czy dobre usługi, a nie narzucenie rozwiązania konfliktu.

Zadanie 30. (0–12)

Temat 1.

Scharakteryzuj wpływ obywateli Rzeczypospolitej Polskiej na organy samorządu terytorialnego i na decyzje przez nie podejmowane, biorąc pod uwagę aspekty przedstawione na schemacie.

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 1) wymienia podmioty społeczeństwa obywatelskiego; 3) opisuje formy aktywności obywateli w ramach społeczności lokalnej, regionu [...]. 15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji; 6) wyjaśnia, czym jest referendum; rozważa, jak we współczesnym państwie można realizować inne formy demokracji bezpośredniej. 28. Samorząd terytorialny w Polsce. Zdający: 1) omawia formy demokracji przedstawicielskiej i bezpośredniej w samorządach terytorialnych; opisuje instytucję referendum lokalnego. (IV etap z.p.) 1. Młody obywatel w urzędzie. Zdający: 3) podaje formalne warunki, jakie spełnić musi obywatel, by wziąć udział w wyborach. (IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający: 2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka [...].
--	---

	(III etap) 5. Udział obywateli w życiu publicznym. Zdający: 1) przedstawia główne podmioty życia publicznego (obywatele, zrzeszenia obywatelskie [...] władza, instytucje publiczne, biznes itp.) i pokazuje, jak współdziałają [...] one ze sobą w życiu publicznym; 4) wyjaśnia, podając przykłady, jak obywatele mogą wpływać na decyzje władz na poziomie lokalnym [...]. (III etap) 7. Wyborcy i wybory. Zdający: 1) przedstawia argumenty przemawiające za udziałem w wyborach lokalnych [...]; 2) wymienia zasady demokratycznych wyborów [...]. (III etap) 16. Samorządy i ich znaczenie. Zdający: 1) uzasadnia potrzebę samorządności w państwie demokratycznym i podaje przykłady działania [...] samorządów mieszkańców. (III etap) 17. Gmina jako wspólnota mieszkańców. Zdający: 2) przedstawia sposób wybierania i działania władz gminy [...]. (III etap) 18. Samorząd powiatowy i wojewódzki. Zdający: 1) przedstawia sposób wybierania samorządu powiatowego i wojewódzkiego oraz ich przykładowe zadania.
--	---

Zasady oceniania

Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 12 PKT Zdający w pełni scharakteryzował: 1) kwestię wyborów i procedurę odwoływania organów stanowiących gminy, powiatu i województwa: – uregulowania dotyczące czynnego i biernego prawa wyborczego; – od 2018 r. kadencja pięcioletnia, wcześniej czteroletnia; – ordynacja większościowa w gminach do 20 tys. i proporcjonalna w pozostałych gminach i szczeblach; – referenda dotyczące odwoływania rad i sejmików; 2) kwestię wyborów organów wykonawczych gminy, powiatu i województwa oraz procedurę odwoływania organów wykonawczych gminy: – uregulowania dotyczące czynnego i biernego prawa wyborczego; – od 2018 r. kadencja pięcioletnia, ale z możliwością tylko jednej reelekcji, wcześniej – czteroletnia bez ograniczeń w reelekcjach; – ordynacja większościowa w gminach (miastach) lub głosowanie za/przeciw w przypadku zarejestrowania jednego kandydata, dwie tury głosowania (terminy); <i>jeśli nie będzie zarejestrowany żaden kandydat, mamy wybór przez radę gminy</i>; – wybór starostów i marszałków województw oraz zarządów przez organy stanowiące odpowiednich jednostek;	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.
--	--

– referenda dotyczące odwoływania wójtów, burmistrzów i prezydentów miast; 3) możliwości bezpośredniego wpływu na organy samorządu i ich decyzje: – rodzaje referendów dotyczących spraw lokalnych, warunki ważności wyników i ich wiążącego charakteru w zależności od rodzaju referendum, referenda na wniosek organu stanowiącego lub odpowiedniej liczby obywateli; – decyzje mieszkańców w zakresie budżetu obywatelskiego; – <i>lokalna (obywatelska) inicjatywa uchwałodawcza</i>; 4) inne kwestie wynikające z praw człowieka: – możliwość uczestniczenia w posiedzeniach organów stanowiących; – możliwość składania petycji do organów samorządu; – możliwość uczestnictwa w zgromadzeniach, mających na celu wpłynięcie na decyzję/zmianę decyzji organu samorządu; – możliwość uczestnictwa w zrzeszeniach mających na celu kwestie lokalne i/lub regionalne; – możliwość wniesienia na drodze postępowania administracyjnego odwołań od decyzji administracyjnych organów władzy samorządowej (na drodze postępowania administracyjnego) oraz skarg do wojewódzkiego sądu administracyjnego. 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym, wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z tematem. <i>W aspektach 2. i 3. zaznaczono kursywą kwestie niekonieczne do uznania danego aspektu za spełniony w sposób pełny. Aspekt 4. uznajemy za wypełniony w sposób pełny wówczas, gdy zdający zrealizował min. 80% wskazanej w nim treści. Realizacja tych kwestii przez zdającego może kompensować braki w zagadnieniach uznanych za obowiązkowe.</i>	
Poziom II – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 8 PKT Zdający: – w pełni scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) <u>lub</u> – w pełni scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia i częściowo scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III).	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem).

5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów analizowanego tematu; wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z tematem.	JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.
Poziom I – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 4 PKT Zdający: – w pełni scharakteryzował jeden istotny aspekt oraz częściowo scharakteryzował jeden istotny aspekt zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) <u>lub</u> – częściowo scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.
	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych. SELEKCJA INFORMACJI Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem. JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Wywód jest niekomunikatywny.
0 PKT Zdający nie zrozumiał tematu – nie wypełnił wymagań dla poziomu I. 5) Zdający nie wykazał się znajomością pojęć związanych z tematem.	Przy pracy o wartości merytorycznej 0 pkt, nie przyznaje się punktów za pozostałe elementy.

Egzaminator, klasyfikując wartość merytoryczną pracy na jeden z trzech poziomów (I–III), może ocenić ją wyłącznie na 12, 8 lub 4 punkty. Ostateczna liczba punktów uzyskanych przez zdającego jest zależna także od poziomu realizacji trzech pozostałych kryteriów,

tj. poprawności merytorycznej, selekcji informacji oraz języka, stylu i kompozycji pracy. Za zrealizowanie danego kryterium na poziomie wyższym / niższym od poziomu wartości merytorycznej pracy, zdający uzyskuje jeden punkt więcej / mniej. Egzaminator może także ocenić pracę na 0 punktów.

Temat 2.

Porównaj – na przykładach Republiki Federalnej Niemiec, Republiki Francuskiej oraz Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej – różne modele systemów parlamentarnych opartych na współpracy legislatury i egzekutywy, charakteryzując organy tych władz (parlamenty, głowę państwa i rządy).

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych [...]; 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji [...]; 3) przedstawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej i politycznej; wskazuje, kto im podlega. 20. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 1) wymienia i ilustruje przykładami funkcje władzy ustawodawczej; 2) zarysowuje główne funkcje izby wyższej i niższej parlamentów w wybranych państwach (w Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych, Niemczech) [...]; 5) opisuje mechanizm tworzenia koalicji rządowej; wyjaśnia rolę opozycji w pracy parlamentu. 21. Władza wykonawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 1) wyjaśnia, jaką rolę we współczesnych państwach może pełnić głowa państwa; podaje przykłady urzędujących głów państw (monarchów i prezydentów); 2) charakteryzuje kompetencje rządu w państwie demokratycznym i relacje między rządem a głową państwa.
---	---

Zasady oceniania

Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 12 PKT Zdający w pełni: 1) wyjaśnił, że w tytułowych państwach funkcjonują różne modele systemu parlamentarnego opartego na współpracy legislatury i egzekutywy: – klasyczny system parlamentarno-gabinetowy w Wielkiej Brytanii za sprawą na ogół systemu dwupartyjnego przybiera postać systemu gabinetowo-parlamentarnego (a zatem poprzez dysponowanie większością głosów w Izbie Gmin rząd ma	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy
---	---

przewagę nad parlamentem, który przegłosowuje inicjatywy rządu);

- system kanclerski w RFN wyodrębniony ze względu na znaczącą pozycję szefa rządu i względną stabilność prac rządu (z uwagi na konstruktywne wotum nieufności);
- system parlamentarno-prezydencki, który w wersji francuskiej – poza typową dla wszystkich tych systemów odpowiedzialnością polityczną rządu przed parlamentem – oznacza szczególną pozycję prezydenta, który przewodniczy Radzie Ministrów (choć zachowano także instytucję rządu i kierującego nim premiera);

2) porównał struktury i pozycje parlamentów:

- we wszystkich trzech systemach można stwierdzić, że parlamenty są dwuizbowe (w RFN specyficzna konstrukcja Rady Związkowej – instytucji mającej podobnie jak Parlament Związkowy – uprawnienia ustawodawcze), wszędzie – choć w różnym stopniu, najbardziej w Wielkiej Brytanii – mamy bikameralizm asymetryczny (z przewagą izby pierwszej); wszystkie parlamenty wypełniają funkcję ustawodawczą;
- izby pierwsze pochodzą z wyborów powszechnych; na praktykę funkcjonowania systemu politycznego ma wpływ system partyjny, a on z kolei jest po części kreowany przez system wyborczy stosowany w wyborach izb pierwszych parlamentu: w Wielkiej Brytanii jest to system większości względnej, generalnie sprzyjający systemowi dwupartyjnemu; we Francji – także JOW-y, ale głosowanie na ogół w dwóch turach, co sprzyjało dwublokowości systemu partyjnego; w RFN względnej stabilizacji systemu partyjnego sprzyja 5-procentowy próg wyborczy, a do obu powyższych systemów wyborczych upodabnia go kwestia dysponowania przez wyborcę dwoma głosami, przy czym jeden z nich oddaje na kandydata w danym JOW-ie;
- izby drugie – nie pochodzą z wyborów powszechnych (Senat francuski – z wyborów pośrednich; Rada Związkowa w Niemczech – z nominacji rządów landowych, natomiast do brytyjskiej Izby Lordów wchodzi parowie dziedziczni, dożywotni (mianowani przez monarchę na wniosek premiera) oraz lordowie duchowni (z racji funkcji w Kościele anglikańskim);
- funkcję kontrolną (nad rządem) sprawują izby pierwsze, choć we Francji mamy też przepisy pozwalające na pewne jej aspekty dla Senatu;
- wskazał specyficzne rozwiązania, np. w Wielkiej Brytanii monarcha także jako trzecia część legislatury; instytucjonalizacja opozycji parlamentarnej poprzez gabinet cieni i lidera opozycji JKM;

3) porównał pozycje głowy państwa:

fragmentów niezwiązanych z tematem).

JĘZYK, STYL

I KOMPOZYCJA

Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.

– w przypadku systemu klasycznego i systemu kanclerskiego uprawnienia głowy państwa są faktycznie (Wielka Brytania) lub formalnie i faktycznie (RFN) ceremonialno-reprezentacyjne, natomiast w przypadku systemu parlamentarno-prezydenckiego dodatkowo sprawuje on kierownictwo w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa, a także przewodniczy posiedzeniom Rady Ministrów (choć jest możliwość, by z jego upoważnienia prowadził posiedzenia premier, co dzieje się zwyczajowo w okresie koabitacji);

– w systemie brytyjskim głową państwa jest monarcha z dynastii Windsorów, w przypadku systemu niemieckiego – prezydent wybrany w wyborach pośrednich przez instytucję w połowie złożoną ze wszystkich członków Parlamentu Związkowego, a w połowie – z przedstawicieli parlamentów landowych; w systemie francuskim mamy do czynienia z powszechnymi wyborami prezydenckimi; różny jest zatem stopień legitymizacji głowy państwa – w UK wynika on nade wszystko z tradycji, natomiast legitymizacja demokratyczna prezydenta we Francji jest mocniejsza niż prezydenta niemieckiego;

4) porównał rządy:

– wskazał na silną pozycję rządu w Wielkiej Brytanii z uwagi na – zazwyczaj – system dwupartyjny, a zatem fakt, że rząd ma poparcie jednopartyjnej większości parlamentarnej; z kolei we Francji silna pozycja rządu wynika także z tego, że może on wydawać ordonanse, czyli rozporządzenia z mocą ustawy; w Niemczech z kolei tylko solidarna odpowiedzialność parlamentarna z instytucją konstruktywnego wotum nieufności sprzyja stabilności rządu;

– wskazał, że w Wielkiej Brytanii i RFN duża część członków rządu to parlamentarzyści, natomiast we Francji mamy typową dla prezydenjalizmu zasadę niepołączalności mandatu deputowanego z funkcją rządową;

– w Wielkiej Brytanii mamy szeroką strukturę rządu, co powoduje, że „funkcjonuje on w różnych składach”, jest tam formuła ustrojowa gabinetu, we Francji odróżnić należy rząd od Rady Ministrów oraz rady gabinetowej;

– w każdym państwie istnieją przepisy umożliwiające rządowi (faktycznie; formalnie czyni to głowa państwa) przeprowadzenie wyborów parlamentarnych w czasie, który rząd ten wybierze (choć nie później, niż wynika z długości kadencji izby pierwszej);

– poprzez brak indywidualnej odpowiedzialności ministrów w RFN i fakt odpowiedzialności przed kanclerzem w tym państwie mamy do czynienia ze wzmocnioną pozycją kanclerza; faktyczna pozycja szefa rządu we Francji zależy od tego, czy rząd jest z tej

samej opcji co głowa państwa, przy czym pozycji tej sprzyja fakt koabitacji; – w RFN i Wielkiej Brytanii regułą jest, że szefem rządu jest szef najliczniej reprezentowanej partii w parlamencie (wyjątek to rezygnacja Angeli Merkel z tej drugiej funkcji); w Wielkiej Brytanii zdarza się, że urzędujący premier – na skutek swego rodzaju oporu własnej partii – traci w niej przywództwo, a co za tym idzie stanowisko premiera; we Francji nie ma reguły, by lider ugrupowania zwycięskiego w wyborach parlamentarnych zostawał premierem. 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym oraz wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z tematem. <i>W przypadku aspektów 2. i 4. za wypełniony w sposób pełny uznajemy aspekt wówczas, gdy zdający zrealizował min. 80% wskazanej w nim treści.</i> <i>Realizacja większego odsetka tych treści przez zdającego może kompensować braki w innych zagadnieniach.</i>	
Poziom II – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 8 PKT Zdający: – w pełni scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) <u>lub</u> – w pełni scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia i częściowo scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów analizowanego tematu; wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z tematem; ustosunkował się do oceny autora.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.
Poziom I – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 4 PKT Zdający: – w pełni scharakteryzował jeden istotny aspekt oraz częściowo scharakteryzował jeden istotny aspekt zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III)	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI

<u>lub</u> – częściowo scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z tematem.	Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.
	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych. SELEKCJA INFORMACJI Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem. JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Wywód jest niekomunikatywny.
0 PKT Zdający nie zrozumiał tematu – nie wypełnił wymagań dla poziomu I. 5) Zdający nie wykazał się znajomością pojęć związanych z tematem.	Przy pracy o wartości merytorycznej 0 pkt, nie przyznaje się punktów za pozostałe elementy.

Egzaminator, klasyfikując wartość merytoryczną pracy na jeden z trzech poziomów (I–III), może ocenić ją wyłącznie na 12, 8 lub 4 punkty. Ostateczna liczba punktów uzyskanych przez zdającego jest zależna także od poziomu realizacji trzech pozostałych kryteriów, tj. poprawności merytorycznej, selekcji informacji oraz języka, stylu i kompozycji pracy. Za zrealizowanie danego kryterium na poziomie wyższym / niższym od poziomu wartości merytorycznej pracy, zdający uzyskuje jeden punkt więcej / mniej. Egzaminator może także ocenić pracę na 0 punktów.

Temat 3.

Wykaż specyfikę ustawy budżetowej i ustawy o zmianie *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* oraz porównaj procesy ich uchwalania ze ścieżką legislacyjną właściwą dla ustawy zwykłej, biorąc pod uwagę podmioty inicjujące oraz kompetencje podmiotów uczestniczących w tych procesach (obu izb parlamentu i Prezydenta RP).

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	23. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 4) przedstawia procedurę zmiany Konstytucji. 24. Parlament Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) wymienia kompetencje Sejmu i Senatu w państwie [...]; 3) podaje przykłady stosowania w procedurze legislacyjnej polskiego parlamentu większości zwykłej, bezwzględnej i kwalifikowanej; 4) wyjaśnia szczególny charakter procedury uchwalania ustawy budżetowej. 25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) określa główne kompetencje prezydenta w relacjach z parlamentem [...]. 30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) opisuje źródła prawa w Polsce oraz hierarchię aktów prawnych. (III etap) 13. Władza ustawodawcza w Polsce. Zdający: 1) przedstawia zadania i zasady funkcjonowania polskiego parlamentu, w tym sposób tworzenia ustaw.
---	---

Zasady oceniania

Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 12 PKT Zdający w pełni: 1) wykazał specyfikę aktów prawnych wskazanych w tytule tematu: – Konstytucja RP (ustawa o zmianie Konstytucji RP – jak nazwa wskazuje – zmienia Konstytucję RP): szczególne znaczenie Konstytucji RP w systemie prawnym – szczególna moc, konieczność zgodności z Konstytucją RP innych aktów, delegacja ustawowa w Konstytucji RP wobec niektórych kwestii; – ustawa budżetowa – szczególny rodzaj ustawy ze względu na okres obowiązywania, adresatów i konkretne czynności, określa ona dochody i wydatki państwa na rok kalendarzowy; 2) porównał kwestię inicjatywy ustawodawczej: – w przypadku ustawy o zmianie Konstytucji co najmniej 1/5 ustawowej liczby posłów, Senat RP lub Prezydent Rzeczypospolitej, przy tym na odpowiednim etapie podmioty te mają możliwość wnioskowania o referendum w sprawie danej ustawy o zmianie Konstytucji, jeśli dotyczy ta zmiana przepisów z rozdziałów I, II lub XII; – w ustawie zwykłej inicjatywa przysługuje pięciu podmiotom: Senatowi RP, Prezydentowi RP, Radzie Ministrów,	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.
---	---

min. 15 posłom (także komisji sejmowej) oraz co najmniej 100 tys. obywateli mających prawo wybierania do Sejmu RP, Konstytucja wymaga, by wnioskodawca przedstawił skutki finansowe; – w ustawie budżetowej wyłączna kompetencja Rady Ministrów RP, określony termin złożenia projektu tj. najpóźniej na 3 miesiące przed rozpoczęciem roku budżetowego; 3) porównał rolę Sejmu RP i Senatu RP: – procedura we wszystkich trzech przypadkach rozpoczyna się w Sejmie RP, a następnie ustawy kierowane są do Senatu RP; – pierwsze czytanie odbywa się w przypadku ustawy o zmianie Konstytucji oraz ustawy budżetowej zawsze na posiedzeniu plenarnym, a ustawy zwykłej – zazwyczaj w komisji sejmowej; – inne większości w Sejmie RP – ustawa o zmianie konstytucji wymaga większości kwalifikowanej 2/3, natomiast ustawy zwykłe – większości zwykłej; – w przypadku ustawy zwykłej Senat RP może uchylać w terminie 30-dniowym poprawki oraz weto, w przypadku ustawy budżetowej – tylko poprawki, przy tym w krótszym 20-dniowym terminie, natomiast w przypadku ustawy o zmianie konstytucji ma możliwość przyjęcia lub nieprzyjęcia; 4) porównał rolę Prezydenta RP: – w przypadku ustawy zwykłej Prezydent RP w ciągu 21 dni podpisuje ustawę, może ją również zawetować lub skierować do Trybunału Konstytucyjnego, a w przypadku ustawy budżetowej Prezydent RP prawa weta nie ma, a termin podpisu lub wniosku do Trybunału Konstytucyjnego skraca się do 7 dni; – jeśli w ciągu 4 miesięcy od dnia złożenia projektu ustawy budżetowej nie zostanie przedstawiona ona Prezydentowi RP do podpisu, to jest on uprawniony w ciągu 14 dni do zarządzenia skrócenia kadencji Sejmu RP; w przypadku ustawy zwykłej i ustawy o zmianie Konstytucji taka procedura nie obowiązuje; – w przypadku ustawy o zmianie Konstytucji Prezydent RP ma 21 dni na podpisanie; – w każdym przypadku Prezydent RP zarządza ogłoszenie ustawy w Dz.U. 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym, wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z tematem.	
Poziom II – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 8 PKT Zdający: – w pełni scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III)	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne.

<u>lub</u> – w pełni scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia i częściowo scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów analizowanego tematu; wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z tematem.	SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.
Poziom I – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 4 PKT Zdający: – w pełni scharakteryzował jeden istotny aspekt oraz częściowo scharakteryzował jeden istotny aspekt zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) <u>lub</u> – częściowo scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.
	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych. SELEKCJA INFORMACJI Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem.

	JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Wywód jest niekomunikatywny.
0 PKT Zdający nie zrozumiał tematu – nie wypełnił wymagań dla poziomu I. 5) Zdający nie wykazał się znajomością pojęć związanych z tematem.	Przy pracy o wartości merytorycznej 0 pkt, nie przyznaje się punktów za pozostałe elementy.

Egzaminator, klasyfikując wartość merytoryczną pracy na jeden z trzech poziomów (I–III), może ocenić ją wyłącznie na 12, 8 lub 4 punkty. Ostateczna liczba punktów uzyskanych przez zdającego jest zależna także od poziomu realizacji trzech pozostałych kryteriów, tj. poprawności merytorycznej, selekcji informacji oraz języka, stylu i kompozycji pracy. Za zrealizowanie danego kryterium na poziomie wyższym / niższym od poziomu wartości merytorycznej pracy, zdający uzyskuje jeden punkt więcej / mniej. Egzaminator może także ocenić pracę na 0 punktów.